

BEING, BECOMING OG BELONGING – DANNELSE I BØRNEPERSPEKTIV

Begreber som dannelse, børnesyn og børns perspektiver, som det pædagogiske personale i dagtilbud ifølge dagtilbudsloven skal arbejde med, er komplekse og vanskelige at indfange i pædagogisk praksis. Vi vil alligevel i denne artikel prøve at præcisere begreberne, eller operationalisere dem, så vi kan tydeliggøre, hvordan man kan se og arbejde med dem i praksis. Følelsen af at høre til og have et godt børneliv formes af bekræftende oplevelser i dagtilbuddets læringsmiljø. Disse oplevelser, der er centrale for at være og blive, kan observeres gennem det, børnene siger og gør i samspil med andre børn og i samspil med det pædagogiske personale. I artiklen analyseres to cases fra en hverdag i børnehaven, og det vises, hvordan børns perspektiver kan iagttages, når vi med videooptagelser kan komme meget tæt på, hvad børn siger, udtrykker og gør. Analysen bygger vi på tre begreber, der tilsammen og i et dialektisk forhold kan belyse det gode børneliv: being – at være nogen – becoming – at blive nogen – og belonging – dialektikken mellem being og becoming, der skaber erkendelse og følelsen af at høre til. Således går vi i denne artikel tæt på børnenes leg og søger at indfange glimt eller flygtige øjeblikke, der viser, hvor børn erkender, de er nødt til at ændre adfærd for at komme med i en leg, der, hvor de befinder sig i en tilstand af velvære, eller der, hvor de lærer noget nyt.

FORFATTERE

Torben Næsby, lektor, ph.d., forskningscenteret for in- og eksklusion i pædagogisk praksis, pædagoguddannelsen, UCN

Birgitte Skov Pedersen, lektor, pædagoguddannelsen, UCN

INDLEDNING

Dagtilbudsloven (2024) beskriver et børnesyn og et læringssyn, der balancerer mellem børnenes frie udfoldelse og eksperimenteren i leg og læringsrige aktiviteter og rutiner. Den styrkede pædagogiske læreplan beskriver, at ethvert barn er medskabere af sin egen læring i et pædagogisk læringsmiljø. Det pædagogiske personale skal støtte, guide og udfordre barnet i både leg, planlagte aktiviteter, rutiner og spontant opståede situationer, så praksis styrker alle børns trivsel, læring, udvikling og dannelse.

Begrebet *dannelse* henviser både til den proces, hvor børn lærer og udvikler sig i samspil med omgivelserne, og til resultatet af processen, som er børns personlighed og kompetencer. Det kulturelt bestemte indhold af viden, færdigheder og holdninger, som tilbydes børnene i det pædagogiske læringsmiljø i dagtilbuddet, fører børns personlighedsdannelse i en bestemt retning. Samtidig sættes retningen af børnene selv. Dannelse er et dialektisk forhold mellem børnene, som aktive og frie væsener, miljøet og de voksne, der selv er aktive og frie

væsener, men som har ansvaret for børnenes dannelse. I disse processer sker der også en socialisering og tilpasning, som ofte er ikke-intentionel (Elias, 1994). Dannelse forstås således i en bredere sammenhæng med den styrkede pædagogiske læreplan her "som en dybere form for læring, hvor barnet som aktiv deltager bliver til som menneske i sociale samspil og sociale sammenhænge" (Jensen et al., 2023, s. 13).

Dannelse i en dagtilbudskontekst næres og understøttes af, hvorvidt børnene selv har mulighed for at kunne udforske læringsmiljøet og de muligheder, de får i deres omverden, både på eget initiativ og i samspil med det pædagogiske personale og sammen med andre børn.

I den forbindelse må de pædagogiske mål – set i et dannelsesperspektiv – nogle gange vige for at følge børnenes intentioner. Det kan godt være, at en udflugt har som mål at udfordre og udvikle børnenes motoriske formåen og derfor har de nærmeste træer som destination. Men hvis børnene opdager et muldvarpeskud på vejen derhen, og alle viser stor optagethed af, hvor muldvarpen mon er henne, må opmærksomheden rettes mod det for sammen med børnene at udforske dette fænomen, fx ved at grave i skuddet. For dannelse er også at sætte børnene i stand til at tænke, handle og skabe, hvorfor de oprindelige pædagogiske mål må genovervejes, eller det kan føre til, at man, efter en stund, drager videre mod skoven og træerne.

Undersøgelser af pædagogisk praksis i dagtilbud, fx Sommer (2011), viser imidlertid, at det pædagogiske personale kan have svært ved at afvige fra allerede planlagte aktiviteter og derved følge, hvad børnene er opmærksomme på og optaget af. Planlagte aktiviteter domineres som oftest af de voksnes ønsker, behov, perspektiver og idéer (Svinth, 2014), især når de er bundet

op på den styrkede læreplan (EVA, 2020). Derved mindskes muligheden for inddragelse af børnenes perspektiver i hverdagens aktiviteter.

Undersøgelser viser desuden, at dannelse er et af de begreber, som det pædagogiske personale i arbejdet med læreplanen har svært ved. Ordet dannelse optræder nærmest aldrig i kvalitets- og tilsynsrapporter. "Dermed fremstår dagtilbudslovens målsætning for dagtilbuddene – at sikre børns trivsel, læring, udvikling og dannelse – ikke som et samlet begrebssæt i tilsynsrapporterne" (DEA, 2023, s. 5).

Derfor vil vi i denne artikel fokusere på, hvordan børns dannelse og pædagogisk arbejde, der inddrager børns egne perspektiver, kan forstås og se ud i pædagogisk praksis. Vi præsenterer en model med tre måder at tilnærme sig børns perspektiv på, der viser hen til, hvordan begreberne being, becoming og belonging kan ses og kan operere i pædagogisk praksis og dermed medvirke til børnenes dannelse.

Vi arbejder således ud fra forskningsspørgsmålet: *Hvad er being, belonging og becoming, og hvordan kan disse begreber forstås og operationaliseres, så vi kan tydeliggøre, hvordan man kan se dem i praksis?*

INDDRAGELSE AF BØRNS PERSPEKTIVER

Hvordan børn mødes og ses, og hvorvidt og hvordan deres perspektiver inddrages og tilskrives mening, er afgørende for, hvordan de oplever at være børn, at være sammen med andre og få mulighed for at lære og udvikle sig. Sommer (2011) og Sommer et al. (2013, s. 461) definerer to tilgange til eller forståelser af børneperspektiv vs. børns perspektiv:

Et *børneperspektiv* betyder, at den voksnes opmærksomhed er rettet mod at forstå børns opfattelser, erfaringer, ytringer og handlinger. Det er dog ikke barnets

erfaring, der repræsenteres, men den voksnes forståelse af og vurdering af barnets erfaring, læring, hverdagsliv osv.

Børns perspektiver repræsenterer børns egne erfaringer med og forståelser af deres eget liv. Det pædagogiske personale tilstræber at indtage et barns perspektiv. Man prøver at forstå barnet som subjekt, og hvilke forståelser barnet selv har, sådan som de nu engang kommunikerer.

Dette korresponderer med Hanne Warmings inddeling og betegnelser af børneperspektiv, som hun opdeler i tre overordnede betegnelser (Warming, 2019): *Et tilstræbt indefra-perspektiv, et udefra-perspektiv og et indefra-perspektiv.*

Det er forståelser, som i praksis kommer til udtryk i et samspil, og som supplerer hinanden, men som adskiller sig indbyrdes ved at være formet af det pædagogiske personales dannelses- og børnesyn. Både herhjemme (Ringsmose & Svinth, 2019) og internationalt arbejder man pædagogisk netop med en kombination af børneperspektiv, børns perspektiv og dannelsessyn og børnesyn. Det kommer til udtryk gennem de sammenfattende og sammenhængende begreber being, becoming og belonging (Peers & Fleer, 2014).

Vi vil i det følgende forsøge at afklare og argumentere for, hvorledes barnets dannelse kan iagttages via begrebet belonging og dermed også *dialektikken* mellem being, becoming og belonging. Det sammensættes og kommer til udtryk i en analysemodel, der kan blive et arbejdsredskab for det pædagogiske personale i deres bestræbelser på at indfange barnets dannelse, og hvorledes de pædagogisk kan være med til at fremme dannelsen.

HVAD ER BEING, BECOMING OG BELONGING?

Being henviser generelt til det gode børneliv – at have et godt liv her og

Foto: Lars Horn / Baghuset

nu, i den tid, alder og livsperiode, man befinder sig i. *Becoming* refererer til det at have gode muligheder i omgivelserne for at lære og udvikle de kompetencer, der er vigtige for at kunne klare sig i samfundet (Sumsion & Wong, 2011). *Belonging* refererer til barnets muligheder for at deltage og være inkluderet i sociale fællesskaber, det vil sige relationen og fællesskabet som afgørende for udvikling (Peers & Fleer, 2014). Følelsen af at have det godt, være værdsat og have et godt liv – *sense-of-being* – medfører høj grad af trivsel og livskvalitet, hvilket igen er afsæt for en oplevelse af at kunne mestre sin tilværelse og have mod på at lære nyt – *sense-of-becoming*. Omdrejningspunktet er barnets følelse af selvværd og at have gode relationer til betydningsfulde andre, hvilke både medfører en stærk *sense-of-belonging* og i sig selv er det, der udvikler *belonging* (Veresov, 2020).

I den australske læreplan, som bl.a. bygger på Peers og Fleer (2014), har begreberne *being*, *becoming* og *belonging* en fremtrædende plads. *The Early Years Learning Framework for Australia* (Australian Government Department of Education, 2022) definerer barndommen som en tid til at være, at søge og at skabe mening med verden.

I begrebet *being* anerkendes betydningen af nutiden såvel som fortiden i børns liv. "Det handler om, at børn kender sig selv, udvikler deres identitet, opbygger og fastholder relationer til andre, engagerer sig i livets glæder og kompleksiteter og møder udfordringer i hverdagen" (Australian Government Department of Education, 2022, s. 6).

"Børns identiteter, viden, forståelser, dispositioner, evner, færdigheder og relationer ændrer sig i løbet af barndommen. De er formet af forskellige begivenheder og omstændigheder. *Becoming* afspejler

denne proces med de hurtige og betydelige forandringer, der finder sted i de tidlige år, når børn lærer og vokser. Det understreger samarbejdet mellem pædagoger, familier og børn for at støtte og forbedre børns relationer og evner, og for at børn kan deltage aktivt som borgere" (Australian Government Department of Education, 2022, s. 6).

Belonging refererer til oplevelsen at høre til – at vide, hvor og med hvem du hører til – som en integreret del af menneskets eksistens, skriver man videre i dette policy-dokument. Børn tilhører forskellige familier, kvarterer, lokale og globale samfund. Men *belonging* refererer også til den proces, "hvor tillidsfulde relationer og bekræftende oplevelser er afgørende for en følelse af at høre til ... og centrale for at være og blive, idet det former, hvem børn er, og hvem de kan blive" (Australian Government Department of Education, 2022, s. 6).

De svenske forskere Emilson og Eek-Karlsson (2022) viser, hvordan belonging ser ud til at involvere en løbende positioneringsproces blandt børnene, og hvordan grænserne for at være i eller udenfor fællesskabet konstant bygges op, brydes ned og rekonstrueres. De taler om belonging som "et glimt eller øjeblikke af en følelse af at høre til" (Emilson & Eek-Karlsson, 2022, s. 2234). En norsk undersøgelse af Johansson og Rosell (2021) identificerer forskellige slags fællesskaber, der bl.a. bygger på venskaber, konflikt og/eller glæde, der byder på forskellige betingelser for belonging, når børnene selv prøver at skabe belonging – fx når børnene selv prøver at forhandle sig frem til, hvem der hører til/er med, og hvem der ikke hører til/er med.

Som også forskningen viser, er dannelse, børnesyn og børns perspektiver sammensatte og komplicerede begreber. Vi vil alligevel i det følgende prøve at præcisere begreberne, eller operationalisere dem, så vi kan tydeliggøre, hvordan man kan se dem i praksis. Hensigten er at gøre det tydeligt i det pædagogiske arbejde, både hvordan barnet trives, lærer og udvikler sig, og hvordan det pædagogiske personale ved hjælp af nogle markører kan fremme børnenes dannelse med udgangspunkt i et børneperspektiv (dagtilbudsloven, 2024, § 7, stk. 1). For følelsen af at høre til og have et godt børneliv formes af bekræftende oplevelser i dagtilbudets læringsmiljø. Netop disse oplevelser, der er centrale for at være og blive, kan observeres gennem det, børnene siger og gør i samspil med andre børn, og fx i understøttende samspil med det pædagogiske personale.

BEING OG ET TILSTRÆBT INDEFRA-PERSPEKTIV

Med dette perspektiv forsøger den voksne at sætte sig i det enkelte barns eller en børnegruppes situation for at forstå, hvad barnet eller børnegruppen ville sige, hvis de

kunne. Her forsøger de voksne at forstå barnet ud fra barnets eget perspektiv – men dog uden nødvendigvis at kunne spørge barnet selv, fx fordi barnets sprog ikke er tilstrækkeligt, eller fordi man ikke har mulighed for at spørge barnet/børnene direkte.

Hanne Warming (2019) foreslår at karakterisere denne tilgang som et tilstræbt indefra-perspektiv på børns livsbetingelser, hvor man ser børn i egen ret – eller børn som "beings" (Warming, 2019). Fokus er her på børns livskvalitet fra et her og nu-perspektiv og en anerkendelse af børn som aktører og medskabere af de sociale og kulturelle sammenhænge, som de deltager i, fremfor udelukkende at være objekter for andres handlinger og intentioner.

Børneperspektiv i denne tradition handler altså om at gøre børn synlige som aktører, men også at gøre børns kollektive livsbetingelser, det vil sige den generationelle orden og dennes konsekvenser, synlige (Warming, 2019). Vi kan også karakterisere dette som et børnesyn, hvor det handler om at se børn som subjekter, fx ved at læse deres ansigtsudtryk, gestik og mimik, etablere positive relationer og prøve at forstå, "hvad det vil sige at være dig" (Næsby & Holm, 2024).

Hvis det pædagogiske personale har for meget fokus på dette perspektiv og alene eller ensidigt forfølger børnenes rettedhed, risikerer vi dog som voksne at udvise ligegyldighed og, som Næsby et al. (2023) påpeger at overlade børnenes dannelsesproces til dem selv.

BECOMING OG ET UDEFRA-PERSPEKTIV

Dette perspektiv kan forstås som forældres og andre voksnes syn på barnet, fx pædagoger, sundhedsplejersker og psykologer. Dette perspektiv kendetegnes af normative syn på og forståelser af børns/barnets behov, udvikling, livssituation osv. med afsæt i "objektiv" viden. Det, der er godt for børn og til barnets bedste,

er, set i dette perspektiv, et udtryk for de voksnes (faglige) perspektiver på barnet, set udefra.

Børneperspektiv bliver til barnets eller børns angiveligt bedste, som dette kan identificeres ud fra psykologisk/videnskabelig viden om børns trivsel og udvikling. Denne måde at forstå begrebet på er ganske udbredt, særligt i praksisfeltet (Warming, 2019, s. 66), hvor grundlaget for identificering af dette barns eller børnenes bedste også er funderet i praksisviden og erfaringer fra daginstitutionsfeltet (Sommer et al., 2013).

Begrebet becoming bruges også i praksisfeltet (og hos nogle forskere) til at beskrive, hvordan den øgede målstyring (dagtilbudsloven) medfører, at blikket rettes mod, hvad børn skal blive (til), fremfor hvem og hvad de er her og nu (altså det modsatte af being). Der er fokus på vidensindholdet – på mål, resultat og at lære. Dette perspektiv kan også karakteriseres som et børnesyn, hvor barnets handlinger og intentioner understøttes følelsesmæssigt og kognitivt med fokus på, hvad barnet skal lære og udvikle, fx ved at udvide og berige dialogen med barnet, tilføje nye ord og begreber, der bygger videre på det, barnet allerede forstår (Næsby & Holm, 2024).

Hvis det pædagogiske personale har for meget fokus eller et ensidigt fokus på becoming, kan det medføre overstyring af barnets dannelsesproces fra personalets side (Næsby et al., 2023).

BELONGING OG ET INDEFRA-PERSPEKTIV

I dette perspektiv handler det om børnenes egne sansninger, erfaringer og oplevelser udtrykt, artikuleret og vist af børnene selv. Dette perspektiv omtales også som et indefra-perspektiv, hvor børnene udtrykker sig om deres eget liv, både verbalt, i samtaler og interviews, og nonverbalt, fx gennem æstetiske udtryksformer (Emilson & Eek-Karlsson, 2022).

Børns eget perspektiv kan derfor defineres som børns egne subjektive udsagn (Sommer, 2011) om, hvad de oplever, hvordan de oplever, og hvad de selv mener, der er betydningsfuldt i deres oplevelser. Børns eget perspektiv skal ses som et (nødvendigt) supplement til voksnes faglige indsigt og viden (Warming, 2019).

Med belonging-begrebet som den tredje tilgang anskues børn som medskabere af deres eget og det fælles liv, og man må forstå børnenes livsverden ved hjælp af deres kommunikation og udtryk for intentioner, tanker, oplevelser og følelser, fordi disse motiverer, informerer og former denne medskaben af eget og fælles liv. Et børnesyn kunne her være, at det handler om at være sensitiv og guide børn i retning af et udviklingsmål – samtidig med at møde barnets behov. Det er en dannelse i en dialektisk vekselvirkning mellem det subjektive og det objektive, hvor vi tillægger værdi til det individuelle men også værdi til den viden, det

indhold og det samfund, børnene vokser op i og ind i.

BELONGING SOM ERKENDELSE

Betydningen af belonging ses således altid i sammenhæng med begreberne being og becoming. Der er tale om en dybere forståelse af de dialektiske forhold mellem enhed og forskelle, fx barn og omverden, hvor det at "tilhøre" i det væsentlige refererer til forskellige individers selvforståelse eller identitet (being) og ønsket om et relationelt sammenhold (belonging), som skal realiseres, før de kan blive deltagere i et børnefællesskab (becoming) (Peers & Fleer, 2014).

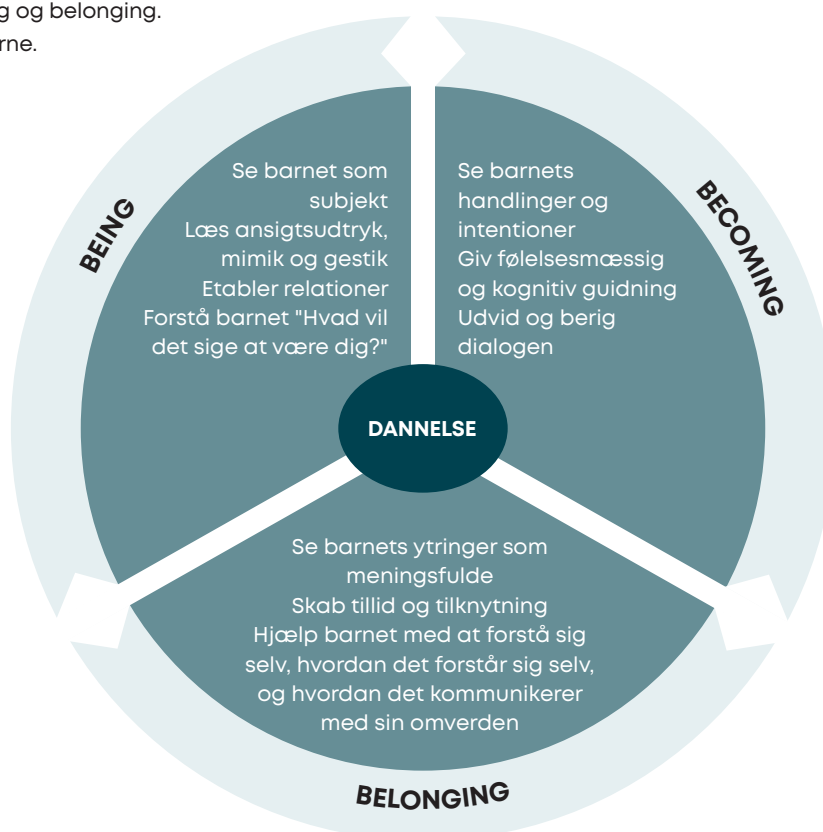
Som det vises i figuren herunder, bliver belonging således både et udtryk for at høre til og trives og et udtryk for den bearbejdning, der sker i barnets møde med dets omverden (Næsby & Holm, 2024). Altså hvordan barnet forstår sig selv, og hvordan denne forståelse udvikles. Det vil sige både en oplevelse af velvære, en viden om, hvad man kan og skal, og selve

processen, hvor being (identiteten) og becoming (omverdenen) omsættes i og igennem belonging (erken-delse som både en tilstand og en proces). Med reference til Vygotsky den proces, hvor det ydre gøres til det indre, og det indre gøres til det ydre (Veresov, 2020).

Med inspiration fra Warming (2019), Koch (2016) og Poulsen (2019) har vi udarbejdet en analysemodel (figur 1).

Being, becoming og belonging placeres i den yderste ring. Pilene skal indikere, at det netop er en stadig fortløbende og iterativ proces men også en dialektisk proces. Teksten er en sammenfatning af de tre forskellige måder at forstå børnesyn på, de tre elementer i dannelsen og de tre måder at tilnærme sig barnets perspektiv på, der viser hen til, hvordan being, becoming og belonging kan ses og opereres i pædagogisk praksis – her primært i interaktioner mellem pædagoger og børn.

Figur 1: Being, becoming og belonging. Udarbejdet af forfatterne.

METODE OG ANALYSE

Efter at have fremskrevet den teoretiske begrebsafklaring anvender vi begreberne being, becoming og belonging og ovenstående model (figur 1) i analysen af praksis i et dagtilbud. Der inddrages empiriske undersøgelser af børns leg i dagligdagen i et dagtilbud. Den samlede empiri udgøres af 20 videooptagelser af 2-4-årige børn og deres leg og samspil med hinanden og det pædagogiske personale (se også Næsby et al., 2023). Videoerne er med forældre og børns samtykke optaget ved hjælp af GoPro-kameraer monteret på brystet af børnene (data opbevares på en sikret server på UCN).

Vi har gennemset alle 20 videoer og udskrevet dialogen og de handlinger, børn og personale udfører, og som indfanges på videoerne. Herefter har vi udvalgt nogle af de sekvenser, hvor vi finder eksempler på, at børnesyn, perspektiver og dannelse i større eller mindre omfang spiller sammen – og som meningsfuldt kan belyse

begreberne being, becoming og belonging. I eksempel 1 bruger vi *modellen* (figur 1) og dens imperativer (udsagnene/teksten) i denne udvælgelsesfase og analyserer dernæst, hvordan det viser (om end flygtigt) being, becoming og belonging (pilene i figur 1). I eksempel 2, hvor børnene leger alene uden voksne, bruger vi et tilstræbt indefra-perspektiv og et udefra-perspektiv for at indfange dialektikken mellem being, becoming og belonging.

Eksempel 1

Signe, der er en pige på knap tre år, sidder på gulvet og bygger med magneter sammen med en pædagog. Hun holder en figur – et får – i hånden. Den voksne foreslår, at de bygger et hus til fåret. De prøver med nogle femkantede magnetplader men bliver enige om, at de firkantede er bedst til at bygge et hus med. Den voksne begynder at samle magnetpladerne. Signe ser på men begynder hurtigt at bygge med.

Pædagogen: *En ko kommer* (tager en figur af en ko og sætter hen til det hus, de har bygget af magnetplader)

Signe: *Og en hest*

Pædagogen: *Og en hest kommer på besøg*

Signe: *En gris*

Pædagogen: *Og en lille gris*

Signe: *Nu kan den anden ikke være der mere ...* (hun lukker døren til huset) *Der er ikke en plads mere* (finder alligevel en hund, der også sættes ind i huset)

Pædagogen: *Jeg tror, vi snart skal til at have et større hus, med alle de gæster, vi har inviteret*

Signe: *Gæster!*

Nogle minutter senere finder Signe et stopskilt og sætter hen foran huset. *Stop*, siger hun.

Pædagogen: *Stop, ikke flere gæster ... der kan ikke være flere inde i huset*

Signe: *Nej nej, der kan ikke være flere ...*

I eksemplet følger vi en samtale, hvor pædagogen hele tiden kommenterer og foreslår nye ting og emner, ord og begreber, fx *en etage mere ovenpå og hvordan kommer fåret ud?* Vi hører, hvordan begrebet *gæster* introduceres af pædagogen, og Signe gentager ordet. Efter noget tid dukker *gæster* op igen. Huset må udvides, fordi der kommer mange gæster, og fåret har mange venner. Signe gentager igen men koncentrerer sig om at bygge huset og finde flere figurer. Så kommer der en *lama*. Signe prøver at udtale ordet: *løma*, som hun selv retter til *lama*. Signe finder flere figurer, og pædagogen siger *Orv, så kommer der flere gæster*. Signe responderer glad, *jaehhh*, og sætter flere dyr ind. De benævnes af Signe selv og bekræftes af pædagogen. *Gris*, siger Signe. *Ja, en lille gris*, svarer pædagogen. Til sidst er der næsten ikke plads til flere dyr, og pædagogen foreslår at bygge et endnu større hus til alle de gæster, de har inviteret. *Gæster*, gentager Signe igen. Signe sætter et *stopskilt* foran døren og pædagogen siger: *Stop, ikke flere gæster ... der kan ikke være flere inde i huset*. Signe svarer *Nej nej, der kan ikke være flere ...*

Pædagogen er både being- og becoming-fokuseret, idet hun prøver at inddrage barnet i en samtale, der udvider og beriger især sprog og begreber. Begrebet *gæster* indgår flere gange, og Signe bruger det i gentagelse efter pædagogen og forstår til sidst, at *der ikke kan være flere* i huset. Som treårig er Signe optaget af at bygge og finde figurer, og hun kan benævne de fleste dyr, hun finder. At forstå, hvordan dyrene også symbolsk repræsenterer *gæster*, er en udfordring, hun er lige ved at kunne magte. Processen og læringen understøttes af pædagogens gentagelser, fx hesten, der er en gæst, der kommer på besøg, den gode relation og at Signe finder det meningsfuldt at lege legen. Pædagogen prøver at følge Signes

perspektiver ved at anerkende hendes indspil til legen, fx når hun finder flere dyr, der skal komme på besøg.

Det er en forholdsvis lang leg (20 min.) for en treårig at holde i gang. Der er et positivt samspil, hvor legen skrider frem båret af begges initiativer, og hvor Signes erkendelse af, hvad en gæst er, viser sig til sidst i videoklipet.

Pædagogen i eksemplet kan siges at være sensitiv og guider Signe i retning af et implicit udviklingsmål (sprogudvikling, kreativitet, legeadfærd mv.), samtidig med at hun møder Signes behov. Pædagogen ser Signes initiativer og guider hende sprogligt til at udvikle ord og begreber for det, der sker i legen. Pædagogen har hermed et tydeligt becoming-perspektiv. Dannelsen leder i en bestemt retning, men pædagogen må anerkende, at retningen også sættes af Signe selv. Pædagogen kombinerer også et being- og et becoming-perspektiv,

for hun ser Signes idéer som meningsfulde, der er høj grad af tillid og tryghed i situationen, og pædagogen tilpasser sig i dialogen til Signe, hvad hun forstår, og hvordan hun kommunikerer.

Vi tolker også, at pædagogen med et tilstræbt indefra-perspektiv og et udefra-perspektiv understøtter Signes belonging, idet hun er sensitiv og guider Signe i retning af et udviklingsmål – samtidig med at hun møder Signes behov og initiativ. Det underbygges af, at legen varer længe, næsten uafbrudt i 20 minutter.

Ved på denne måde at møde børn med deres forskellige forudsætninger, som dagtilbudsloven beskriver, skaber pædagogen gode forudsætninger for trivsel, læring, udvikling og dannelse.

Eksempel 2

I det næste eksempel leger en gruppe børn på egen hånd.

Tre-fire børn sidder ved et bord. Asger (5 år) og Birger (4 år) har hver et kasseapparat. Asger har samlet noget legetøjsmad, som han sælger. Cecilie (3 år) har flere gange spurgt, om hun må være med i legen. Hun går lidt til og fra. Dicte (3 år) sidder og kigger på.

Asger (råber): *Hvem vil købe mad? Hvem vil købe mad?*

Dicte: *Jeg*

Asger: *Så skal du give mig papirpenge*

Cecilie (kommer smilende hen til bordet, hvor Asger, Birger og Dicte sidder)

Cecilie (henvendt til Asger og Birger): *Jeg vil også. Mig lege med?*

Asger: *Så skal du give mig papirpenge.*

Cecilie (rækker hånden frem og foregiver at give penge): *Her (til Asger)*

Asger (læner sig frem): *Nej – PAPIRSPENGE!*

Cecilie (smiler og bliver siddende og kigger på Asger og de andre)

Asger: *Det er dem, som vi har lavet*

Cecilie: *Jeg har lavet ... (går væk og henter en legetøjsfigur – kommer tilbage) Her (giver figuren til Asger)*

Der småsnakkes Asger og Birger imellem

Cecilie: *Jeg vil købe noget, jeg kan spise*

Asger: *Nu kommer der snart penge og kage*

Cecilie: *Jeg har klippet penge*

Asger: *Så gå hen og hent nogen*

Eksemplet viser en situation, hvor børnene leger "fri leg" uden direkte involvering fra voksne. Cecilies handlinger afspejler et barn, der er meget interesseret i at komme med i legen. Hun smiler til Asger og Birger og kender den første adgangskode til at komme med ved at spørge legelederne Asger og Birger om lov. Set ud fra et børneperspektiv ved vi, at deltagelse i legefællesskabet er selve meningen med livet for børnene, som de til stadighed vil forfølge (Skovbjerg, 2016). Idet denne situation viser Cecilies egen aktive indsats og deltagelse i en leg, samtidig med at hun smiler og udviser en afslappet kropsholdning, kan vi i et tilstræbt indefra-perspektiv tolke trivsel som being hos Cecilie.

Der stilles imidlertid betingelser for at deltage i legen i form af *papirpenge*. Cecilie udvikler og erkender gennem den lille korte leg flere greb, der tilfredsstiller Asger og Birger i deres leg. Da de fiktive papirpenge ikke giver adgang, finder hun en figur, der kan gøre det ud for penge, og som accepteres. Vi ser, hvordan hun i et becoming-perspektiv skaber nye muligheder for sig selv. Motivet for at kunne være med i legen driver læring frem. Adgangskoden til legen bliver yderligere udviklet, da Cecilie bidrager til legen ved at foreslå, at hun vil købe noget at spise. Dette griber Asger ved at råbe: *Nu kommer der snart penge og kage*. Dette er et eksempel på et flygtigt øjeblik, hvor vi ser, at barnet får erkendelser, det vil sige belonging, der muliggør deltagelse i legen (Peers & Fleer, 2014).

Cecilie er gået fra at være iagttagende til at være aktiv deltager i legen og fællesskabet, og vi kan her tolke belonging som Cecilies konkrete observerbare deltagelse i legen samt den samtidige indre bearbejdning, hun har foretaget undervejs, der muliggør at hun ved (becoming), hvad hun skal gøre for at forblive og deltage i legen med den glæde, det tilvejebringer (being).

I et dannelsesperspektiv kan vi sige, at Cecilie bringer sin medbestemmelse i spil, idet hun finder en figur, der fungerer som adgang i stedet for papirpengene, og hun byder ind med, at hun vil købe noget, der kan spises i butikken. Hendes initiativer giver adgang og påvirker legen i den fremadskridende proces.

Cecilie udøver også selvbestemmelse, her gennem ønsket om at være med i en leg. Hun viser, hun magter det, der skal til for deltagelse, samtidig med at hendes smil kan tolkes som en forventning hos Cecilie selv om, at hun vil blive godt modtaget i legen. Asger og Birger giver hende da også plads til at udøve denne selvbestemmelse.

Observationen viser et eksempel på, hvad skal der til for at deltage på legens betingelser, og på dannelse – hvordan gør man, når man skal indgå i en leg, så man er solidarisk med egne ønsker, de givne betingelser og de andre børn?

PÆDAGOGENS UNDERSTØTTELSE AF BARNETS DANNEELSE I ET BØRNEPERSPEKTIV

I det pædagogiske arbejde efter de refererede observationer kan modellen (figur 1) blive et arbejdsredskab for pædagogerne i bestræbelserne på at fremme dannelsesprocesser med udgangspunkt i et børneperspektiv.

Pædagogen kan fremover skabe flere muligheder for, at Cecilie opnår sense-of-belonging i sin deltagelse i legen, ved at etablere læringsmiljøer, der bygger videre på temaet købmand. Cecilie er optaget af legen og temaet (being), og det fysiske læringsmiljø kan understøttes ved at gøre mere materiale og legetøj tilgængeligt – i dette tilfælde penge og andre købmandsremedier (becoming). For at give mening til rollerne i købmandsbutikken og fx kende til betalingssystemet kan pædagogen udvide og berige Cecilies viden ved at tage Cecilie med på indkøb (becoming).

Cecilie får derved flere "adgangsbilletter" til fremtidige lege. Vi tolker på baggrund af Cecilies ansigtsudtryk og gestik, at hun er interesseret i at lege med lige netop Asger og Birger (belonging), og at denne interesse også til dels er gensidig. Derfor er det også oplagt at etablere et læringsmiljø, hvor disse børn kan mødes igen, eventuelt med deltagelse af pædagogen. Pædagogen kan deltage med det formål sensitivt at udvide legen ved at se barnets ytringer som meningsfulde og følge op på disse ved fx at forstørre dem for de andre børn (belonging). Det handler om, som Næsby et al. (2022) beskriver det, at skabe et børnecentreret legerum, hvor samspillet imellem deltagerne gerne skal medføre, at alle ser en mening i legen og føler trivsel.

Teksten i modellen kan være retningsgivende for pædagogens refleksioner før, under og efter praksis i hendes bestræbelser på at understøtte dannelse i et børneperspektiv. Pædagogens indsatser i handling sker ikke så mekanisk som beskrevet i modellen, men sker netop i en dialektisk vekselvirkning de tre perspektiver imellem.

AFRUNDING

Vi har i artiklen defineret begreberne being, belonging og becoming og deres indbyrdes forbundethed. Det er tre begreber, der tilsammen og i et dialektisk forhold kan belyse det gode børneliv: being – at være nogen – becoming – at blive nogen – og belonging – dialektikken mellem being og becoming, der skaber erkendelse og følelsen af at høre til.

Ved at se forholdet mellem being, becoming og belonging som et dialektisk forhold får vi et billede af barnets dannelsesproces – set i et børneperspektiv. At indtage et børneperspektiv og at tilstræbe at indtage børns perspektiver giver indsigt i, hvordan børn oplever deres deltagelse, og det kan tilvejebringe viden om såvel det

Foto: Colourbox

enkelte barn som den pædagogiske praksis.

I analysemodellen (figur 1) har vi vist en sammenfatning af de forskellige måder at forstå børnesyn på, elementer i dannelsen og de tre måder at tilnærme sig barnets perspektiv på, der viser hen til, hvordan being, becoming og belonging kan ses og opererer i pædagogisk praksis. I begge eksemplerne prøver børnene selv at skabe belonging. I eksempel 1, ved at barnet prøver at forstå symbolik og betydning af et nyt ord, der indgår i legen. I eksempel 2 ved at prøve at forhandle sig frem til, hvem der skal deltage i legen, og hvordan. Børnene handler meningsfuldt, så godt de kan, både for at forstå sig selv og for at forstå deres omverden. Børnenes handlinger og kommunikation i det hele taget viser momentvis den følelse af belonging,

de har, deres sense-of-belonging, og de viser nogle gange, når erkendelsen sker, som vi ser i eksemplerne med Signe og Cecilie.

Det er herefter op til det pædagogiske personale at understøtte denne proces yderligere og skabe betingelser for, at den kan finde sted i læringsmiljøet. Modellen (figur 1) er et bud på, hvordan man kan gribe og begribe dannelsesprocessen og således åbne for at kunne dokumentere og evaluere arbejdet med at fremme børns dannelse. Her kan definitionerne af begreberne being, becoming og belonging og dialektikken imellem dem støtte personalet i at se dannelsesprocessen og ikke kun produktet. Yderligere kan teksten i figur 1 hjælpe med handlinger, der støtter dannelsesprocessen i dette perspektiv.

Modellen kan ikke stå alene, men må ses og forstås i lyset af

definitionen af begreberne being, becoming og belonging. Ønsket om at kunne iagttage så kompliceret et begreb som dannelse i en model medfører dog også en risiko for simplificering og tab af viden om alt det, den ikke indfanger, og som også er vigtigt. Mere praksisnær forskning vil kunne bygge videre på den ansats, vi har fremlagt i artiklen.

Mere opmærksomhed på de flygtige øjeblikke, der bliver til nye muligheder for fællesskaber og erkendelser hos barnet, kan være med til at skabe og kvalificere læringsmiljøer til gavn for barnets trivsel, læring, udvikling og dannelse og dermed dagtilbuddets bidrag til dannelse og det gode børneliv for alle børn.

Litteraturliste

- Australian Government Department of Education. (2022). *Belonging, Being and Becoming: The Early Years Learning Framework for Australia*. Australian Government Department of Education for the Ministerial Council.
- Dagtilbudsloven. (2024). *LBK nr. 55 af 17/01/2024*. Hentet fra Retsinformation: <https://www.retsinformation.dk/eli/lt/a/2022/985>
- DEA. (2023). *Kvalitet i dagtilbud ifølge tilsynsrapporter*. Tænketanken DEA.
- Elias, N. (1994). *The Civilizing Process*. Oxford: Blackwell.
- Emilson, A. & Eek-Karlsson, L. (2022). Doing Belonging in Early Childhood Settings in Sweden. *Early Child Development and Care*, 192(14), 2234-2245.
- EVA. (2020). *Evaluering af den styrkede pædagogiske læreplan – lige deltagelsesmuligheder for alle børn i børnefællesskaber*. København: Danmarks Evalueringsinstitut.
- Hartmeyer, R. & Præstholt, S. (2021). *Børns naturdannelse. Naturen i barnet – barnet i naturen*. København: Center for Børn og Natur og Friluftsrådet.
- Hundeide, K. (2004). *Relationsarbejde i institution og skole*. Frederikshavn: Dafolo.
- Jensen, B., Walker, R., Greve, J., Beuchert, L., Dietrichson, J. & Boisen, L.A. (2023). *Pædagogisk kvalitet i dagplejen (PKD)*. DPU/VIVE.
- Johansson, E. & Rosell, Y. (2021). Social Sustainability Through Children's Expressions of Belonging in Peer Communities. *Sustainability*, 13(7), 1-17.
- Koch, A.B. (2016). Pædagogens rolle og betydning for trivsel i børnehaven – børneinformerede perspektiver på professionelle voksne. *Nordic Studies in Education*, 36(3), 193-210.
- Næsby, T. (2020). Dannelse. I E. Klange (red.), *Det, vi er sammen om – det fælles pædagogiske grundlag i praksis* (s. 129-142). Dafolo.
- Næsby, T., Gro-Nielsen, B., Pedersen, B. & Rasmussen, A. (2023). Inklusion i dagtilbud – en undersøgelse af inklusions- og eksklusionsprocesser i børnefællesskaber. *Cepra-striben*, 32, 18-33.
- Næsby, T. & Holm, H. (2024). *KVALid – det teoretiske og empiriske grundlag*. Frederikshavn: Dafolo.
- Næsby, T., Okslund, H.B., Pedersen, B.S. & Skytte, K.B. (2022). Udvikling og evaluering af legebaseret pædagogik. *Cepra-striben*, 28, 26-39.
- Peers, C. & Fleer, M. (2014). The Theory of 'Belonging': Defining Concepts Used Within Being, Becoming, and Belonging. *Educational Philosophy and Theory*, 46(8), 914-928.
- Poulsen, C.H. (2019). Børneperspektiver – en vinkel på praksis. *Tidsskrift for Professionsstudier*, 29, 44-53.
- Ringsmose, C. & Svinth, L. (2019). *Virkningsfuldt pædagogisk arbejde i dagtilbud*. Aarhus: DPU, Aarhus Universitet.
- Skovbjerg, H.M. (2016). *Perspektiver på leg*. Aarhus: Turbine.
- Sommer, D. (2011). *Børn i senmoderniteten – barndomspsykologiske perspektiver*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Sommer, D., Samuelsson, I.P. & Hundeide, K. (2013). Early Childhood Care and Education: A Child Perspective Paradigm. *European Early Childhood Education Research Journal*, 21(4), 459-475.
- Sumsion, J. & Wong, S. (2011). Interrogating 'Belonging' in Belonging, Being and Becoming: The Early Years Learning Framework for Australia. *Contemporary Issues in Early Childhood*, 12, 28-45.
- Svinth, L. (2014). *Samspil og læring – børnehavebørns deltagelsesmuligheder i pædagogisk tilrettelagte aktiviteter*. Aarhus: Aarhus Universitet.
- Veresov, N. (2020). Identity as a Sociocultural Phenomenon: The Dialectics of Belonging, Being and Becoming. I A.T. Neto, F. Liberali & M. Dafermos (red.), *Revisiting Vygotsky for Social Change: Bringing Together Theory and Practice* (s. 175-191). New York: Peter Lang.
- Warming, H. (2019). Børneperspektiv – en populær flydende betegnelse. *Nordisk tidsskrift for pedagogikk og kritikk*, 5, 62-76.
- Zosh, J., Hirsh-Pasek, K., Hopkins, E.J., Jensen, H., Liu, C., Neale, D., Solis, S.L. & Whitebread, D. (2018). Accessing the Inaccessible: Redefining Play as a Spectrum. *Frontiers in Psychology*, 9. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2018.01124>